

ОЦІНЮВАННЯ ЗНАНЬ СТУДЕНТІВ У СУЧАСНІЙ СИСТЕМІ МОТИВАЦІЇ

У даний час, коли вища освіта стає масовим явищем, з'являється багато питань, зв'язаних як з філософією освіти, статусом і роллю вищих навчальних закладів (чи зберігати чи ні елітарність вищої освіти) та їхніх працівників у суспільстві, так і з дидактичними концепціями, програмами, методами навчання, формами організації навчального процесу.

Зміни, що відбуваються у сфері вищої освіти, у тому числі і під впливом Болонського процесу, зумовили новий підхід до численних аспектів процесу навчання. Серед проблем, що впливають на підвищення ефективності та якості навчання, особливе місце займає оцінювання знань студентів, що прямо пов'язане з питаннями якості освіти, є механізмом зворотного зв'язку, а також своєрідним навчальним інструментом. Дійсно, контроль і оцінювання — необхідні складові освітнього процесу. Від того, як здійснюються перевірка й оцінювання знань студентів, багато в чому залежить їхня навчальна дисципліна, відношення до навчання, формування інтересу до предмета, а також таких найважливіших якостей, як самостійність, ініціативність, працьовитість.

Оцінювання знань студентів, як і поняття якості навчання, трактується в науковій літературі неоднозначно, і не всі його аспекти піддаються формалізованому представленню. Незважаючи на велику кількість науково-дослідних розробок з даної теми, система оцінювання знань усе ще далека від досконалості. Воно і зрозуміло, тому що соціальні групи, які пов'язані з освітнім процесом (студенти, викладачі, керівники освіти, роботодавці), мають різні представлення щодо критеріїв якості освіти. Проблема оцінювання знань студентів стає ще актуальнішою в зв'язку з тим, що багато викладачів орієнтовані тільки на надання інформації.

Не слід забувати і про інші функції процесу оцінювання знань. Е. Лебедева, Г. Скок відзначають, що сучасна компетенція викладача припускає стимулювання навчання, підтримку студентів у їхній навчальній діяльності, сприяння їхньої успішної орієнтації у потоці навчальної інформації.

Це висуває особливі вимоги не тільки до змісту курсу, але і до викладача і до методики проведення занять, оцінювання

знань студентів. Якщо в класичному процесі оцінювання викладач є суб'єктом процесу, а студент — його об'єктом, то сьогодні ті, яких навчають, тобто безпосередні споживачі освітніх послуг, самі також стають суб'єктами цього процесу. Показником цього може слугувати суб'єктивний ступінь задоволеності навчальним процесом, якістю навчання і системою оцінювання знань.

Задоволеність системою оцінювання зв'язана з тим, що викладач оцінює результати усіх видів навчальної діяльності. Як показує дослідження, облік участі студентів у роботі на заняттях, у виконанні домашніх завдань, постійний зворотний зв'язок з боку викладача, «прозора» система оцінювання знань викликають більше задоволеності в студентів, як самим навчальним процесом, так і якістю освіти. А це, у свою чергу, піднімає питання оцінювання не тільки знань, умінь і навичок, але і питання активної участі студентів у навчальному процесі, сумлінного відношення до виконання самостійних завдань. При цьому вирішується головна задача — залучення студентів у навчальний процес, активізація їхньої навчально-пізнавальної діяльності.

Тобто об'єктивність оцінювання, що у традиційній вищій школі розглядається з позиції оцінки винятково наявних знань студента і виявлених ними вмінь і навичок повинна враховувати ступінь активності, старання і зусилля студентів у навчальному процесі, раціональність їх навчальної діяльності і мотивацію, що стимулює вивчити навчальний матеріал.

В останні роки питанням вивченню саме мотивації навчальної діяльності студентів ВНЗ приділяється особлива увага. Це зв'язано з тим, що питання про мотивації, власне кажучи, є питанням про якість навчальної діяльності, ефективності професійної підготовки майбутнього фахівця. Саме з погляду мотивації можна говорити про цілеспрямованість особистості на задоволення своїх потреб, запитів, на формування активності в діяльності, на визначення своєї життєвої орієнтації.

Зараз дослідникам уже не приходиться сумніватися в тім, що успішність студентів залежить в основному від розвитку навчальної мотивації, а не тільки від природних здібностей. Між цими двома факторами існує складна система взаємозв'язків. За певних умов (зокрема, при високому інтересі особистості до конкретної діяльності) може включатися так званий «механізм компенсації». Недолік здібностей при цьому заповнюється розвитком мотиваційної сфери (інтерес до предмета, усвідомленість вибору професії й ін.), і студент домагається великих успіхів.

Однак справа не тільки в тім, що здібності і мотивація знаходяться в діалектичній єдності, і кожний з них певним чином впливає на рівень успішності. Дослідження, проведені у вузах, показали, що сильні і слабкі студенти відрізняються зовсім не за інтелектуальними показниками, а по тому, у якому ступені в них розвинута професійна мотивація¹ і мотивації досягнення² (тобто одну з ведучих ролей у розвитку студента починає грати система внутрішніх спонукань особистості до навчально-пізнавальної діяльності у вузі).

Численні дослідження (Д. Аткінсон, Д. Макклеланд, А. К. Маркова, Ю. М. Орлів, Х. Хекхаузен і ін.) говорять про те, що мотивація досягнення успіху і мотивація запобігання невдач є основними видами людської мотивації³.

Психологічне вивчення мотивації та її формування — це дві сторони того самого процесу виховання мотиваційної сфери цілісності особистості студента. Вивчення навчальної мотивації необхідно для виявлення реального рівня і можливих перспектив, а також зони її впливу на розвиток кожного студента.

Дослідження проведені вітчизняними і закордонними фахівцями, дають можливість констатувати, що пріоритетними навчальними мотивами в студентів є — «професійні» і «особистого престижу» (а саме досягнення конкретного результату), а менш вагомими — «прагматичні» (одержати диплом про вищу освіту) і «пізнавальні». Правда, на різних курсах роль домінуючих мотивів міняється. На першому курсі ведучий мотив — «професійний», на другому — «особистого престижу», на третьому і четвертому курсах — обидва ці мотиви, на четвертому — п'ятому — ще і «прагматичний». На успішність навчання в більшому ступені впливають «професійний» і «пізнавальний» мотиви.

Підводячи підсумок сказаному, вважаю за необхідне відзначити, що мотивація є основою будь-якої діяльності, тому що саме на ній базується механізм особистої активності, зацікавленості студента в активній участі в навчальному процесі.

¹ Під мотивом професійної діяльності розуміємо усвідомлення предметів актуальних потреб особистості (одержання вищої освіти та ін.) що задовольняються шляхом виконання навчальних задач, які спонукають його до вивчення майбутньої професійної діяльності.

² За напрямком мотивація досягнення здійснено багато досліджень як вітчизняних, так і зарубіжних науковців (D.McClelland, D.Atkinson, R.Weiner, D.Rotter, K.Levin, Н.В.Афанасьєва, І.А.Батурін, В.А.Бєлих, В.И.Степанський).

³ Ми розглядаємо мотивацію як процес спонукування до діяльності певним мотивом для досягнення поставленої цілі.

Тобто навчання, орієнтоване на досягнення мети (в даному випадку високої позитивної оцінки), визначається результуючою тенденцією досягнення, що виникає при спільному впливі двох тенденцій: прагнення до успіху і запобігання невдачі.

Таким чином, можна зробити кілька висновків:

- по-перше, мотивація досягнення високих результатів у навчанні є одним із видів мотивації, що визначають творче, ініціативне відношення студента до процесу свого навчання і що впливає як на характер, так і на якість освітнього процесу;
- по-друге, рейтингова система оцінювання успішності студентів, що складаються із поточного, проміжного і підсумкового контролю, у більшості випадків викликає велику задоволеність студентів системою оцінювання і дозволяє виявити суб'єктність студента в навчальному процесі;
- по-третє, поділ усього курсу на кілька більш-менш самостійних, логічно завершених блоків, модулів і тем, а також здійснення належного контролю формує у студентів адекватну систему оцінювання своїх знань по дисциплінах і дає можливість самим контролювати навчальний процес;
- по-четверте, використання активного зворотного зв'язку й оптимальний розподіл фронтальних, індивідуальних і групових видів роботи та їхня відповідність визначеному відрізкові вивчення навчального матеріалу допомагають досягти більш високого рівня освоєння знань студентами і підсилюють їхній самоконтроль у ході навчального процесу.

Шевченко О. Л., канд. філол. наук, доцент

ОСОБЛИВОСТІ КОНТРОЛЮ СФОРМОВАНOSTІ ІНШОМОВНОЇ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ СТУДЕНТІВ

Освіта в Україні в цілому, вища школа, зокрема, не стоять осторонь, поза межами європейської інтеграції. Відкрита зона європейської вищої освіти несе багато нових позитивних спільних перспектив, і разом з тим зберігає повагу до національних особливостей функціонування освіти в кожній окремій країні. Спільна система кредитів та можливість їх перезарахування у країнах-учасницях Болонського процесу дає можливість взаємо